KOMPAS KREATYWNOŚCI

Zielona Góra.
Fabryka opowieści

Katarzyna Grabias-Banaszewska

POLSKA

Zielona Góra. Fabryka opowieści

Cele

- rozwijanie płynności i oryginalności myślenia
- rozwijanie wyobraźni twórczej
- rozwijanie operacji skojarzeń
- eksperymentowanie z fakturami, splotami i strukturami materiałów w pracy twórczej
- rozwijanie umiejętności tworzenia trójwymiarowej kompozycji (asamblażu) z nakładających się na siebie tkanin, włóczek i elementów starych ubrań, nadającej autorski sens narracyjny
- zrozumienie metafory asamblażu jako historii złożonej z nakładających się na siebie epok, tradycji i losów ludzi różnych narodowości
- rozwijanie umiejętności efektywnej współpracy w zespole
- poznanie kluczowych etapów z historii zielonogórskiej fabryki: od niemieckich korzeni (Deutsche Wollenwaren Manufaktur AG), przez powojenny polski etap (ZPW "Polska Wełna"), aż po jej dzisiejszą funkcję (przekształcenie w centrum handlowe Focus Mall)
- rozwijanie umiejętności prezentowania i uzasadniania pomysłu swojej grupy na forum oraz wyciągania wniosków z własnej pracy twórczej

Materiały

- ścinki tkanin o różnej fakturze i składzie (wełna, bawełna, filc), włóczka, sznurki, tasiemki, koronki
- fragmenty starych ubrań z wyrazistymi detalami (kieszenie, guziki, mankiety, plisy, kołnierze)
- tekturowe ramki/podkłady (A4 lub A3) jako baza pod asamblaż – po jednej na zespół
- klej na gorąco lub klej Magik
- nożyczki
- igły plastikowe
- taśma dwustronna
- włókno czesanki wełnianej
- tajemniczy worek (nieprzezroczysty) na fragmenty ubrań do losowania

Ilustracje i karty aktywności

ilustracje: LOSY

karty aktywności: FABRYKA POLSKA WEŁNA

Czas

90 minut

ZACIEKAWIENIE

GDYBY MATERIAŁ UMIAŁ MÓWIĆ...

Zanim zaczniesz. Przygotuj duży, nieprzezroczysty worek wypełniony fragmentami starych ubrań –powinny dominować tkaniny naturalne, przede wszystkim wełna. Wśród fragmentów umieść charakterystyczne elementy odzieży: kieszeń z guzikiem, mankiet, fragment kołnierza, kawałek plisowanej spódnicy, fragment grubego płaszcza, rękaw swetra itp. – wyraziste sensorycznie detale najsilniej pobudzają wyobraźnię i sugerują pierwotną funkcję ubrania. Przygotuj miejsce, w którym dzieci mogą usiąść w kręgu na dywanie.

Usiądźcie razem w kręgu. Poproś, żeby dzieci po kolei, bez zaglądania do worka, wylosowały jeden fragment ubrania. Poproś, żeby najpierw – wyłącznie za pomocą dotyku – opisały fakturę i cechy materiału (np. szorstki, puszysty, miękki, „gryzący", gruby, gładki).

Następnie pozwól dzieciom obejrzeć wylosowany detal i spróbować odgadnąć, z jakiego ubrania mógł pochodzić i do kogo mogło ono należeć (np. „to jest kieszeń od zimowego płaszcza, w której ktoś nosił rękawiczki", „to mankiet od grubego swetra, w którym ktoś chodził po lesie").

Zwróć uwagę dzieci na to, że większość wylosowanych fragmentów to włókna naturalne, przede wszystkim wełna, a następnie zadaj pytania: Jak myślicie, dlaczego dawniej ubrania szyto głównie z wełny? Jak powstaje tkanina zwana wełną? Czy wasze ubrania też są zrobione z wełny? Zachęć dzieci, żeby sprawdziły metki i składy swoich koszulek i bluz – tę część możecie zrobić indywidualnie albo w parach, jeśli dzieciom łatwiej będzie odczytać drobny druk razem.

Warto wiedzieć! Włókna naturalne, a zwłaszcza wełna, były podstawą dawnego krawiectwa i przemysłu włókienniczego. Są trwałe, oddychające i świetnie trzymają ciepło. To z nich w fabryce „Polska Wełna" produkowało się materiały na ubrania dla ludzi w całej Polsce.

Warto pamiętać! Zadbaj, aby każde dziecko miało szansę zabrać głos, ale nie zmuszaj do wypowiedzi. Zadbaj też o dzieci z nadwrażliwością dotykową – mogą obserwować i słuchać, bez konieczności samodzielnego losowania i dotykania materiału.

TWÓRCZE POSZUKIWANIA

WARSTWY OPOWIEŚCI

Zanim zaczniesz. *Podziel salę na cztery stanowiska pracy – po jednym stoliku dla każdego zespołu. Na każdym stole wyłóż arkusz tektury, ścinki tkanin, włóczki, tasiemki, guziki, klej, nożyczki, tekturową ramkę oraz elementy ubrań z poprzedniego ćwiczenia. Wytnij losy z karty LOSY.*

WPROWADZENIE: Podziel dzieci na 4 zespoły (3–5-osobowe) z użyciem karty LOSY. Zapytaj, z czym kojarzy im się brzmienie słowa „asamblaż" – pozwól im swobodnie zgadywać, nawet jeśli pomysły będą odległe od prawdziwego znaczenia. Następnie wyjaśnij znaczenie tego słowa: asamblaż to trójwymiarowa opowieść – kompozycja, w której materiały nakłada się warstwami. Poproś dzieci, aby pokazały swoje LOSY ze zdjęciami przykładowych asamblaży. Porozmawiajcie krótko o tym, jak taka kompozycja może wyglądać w praktyce.

Warto wiedzieć! *W przeciwieństwie do kolażu, który jest płaski, asamblaż wychodzi w trzeci wymiar – wykorzystuje prawdziwe, znalezione przedmioty, które mają swoją fizyczną głębię i fakturę. Technikę tę spopularyzował w latach 50. XX wieku francuski artysta Jean Dubuffet, choć podobne prace tworzyli już wcześniej dadaiści i surrealiści. Wierzyli oni, że przedmiot wyrwany z pierwotnego kontekstu i umieszczony w nowym zaczyna opowiadać zupełnie inną historię niż ta, do której został pierwotnie stworzony.*

Każdy zespół otrzymuje zadanie stworzenia trójwymiarowego asamblażu na zadany temat. Tematy powiązane są z historią fabryki „Polska Wełna", o której uczestnicy jeszcze nie wiedzą:

Zespół 1: Ruch i stukot – celem jest stworzenie kompozycji dynamicznej, pełnej prostych, przecinających się nitek, sznurków i supełków.

Zespół 2: Ciepłe dłonie – celem jest budowa kompozycji przytulnej, wykorzystującej czesankę, puszyste dzianiny i łagodne kształty.

Zespół 3: Szalone sploty – celem jest zestawienie ze sobą zupełnie odmiennych faktur, wzorów i gatunków materiału: szorstkiego z gładkim, pasków z kratką, lnu z filcem.

Zespół 4: Stare i nowe – celem jest połączenie materiałów wyglądających jak stary, zniszczony ubiór ze współczesnymi, błyszczącymi tasiemkami i neonową włóczką.

Poproś zespoły, żeby składały, marszczyły, przeplatały, kleiły i wiązały materiały, tworząc wyrazistą, wypukłą płaskorzeźbę tekstylną. Zachęcaj dzieci do wychodzenia w przestrzeń – niech tworzą trójwymiarowe pętle, wzniesienia z materiału i zwisające frędzle. Asamblaż nie powinien być płaskim kolażem. Gdy praca będzie gotowa, poproś każdy zespół o nadanie swojemu asamblażowi autorskiego tytułu i przygotowanie krótkiej prezentacji.

Na koniec ułóżcie gotowe asamblaże obok siebie na stole lub podłodze. Jeśli macie na to czas, możecie skleić je razem w książeczkę harmonijkową, którą łatwo ustawić w pionie.

ODKRYWANIE

Zanim zaczniesz. *Przygotuj ilustracje FABRYKA POLSKA WEŁNA, które posłużą Ci do zilustrowania kolejnych etapów opowieści o historii zakładu.*

Opowiedz dzieciom o fabryce „Polska Wełna" w Zielonej Górze – dawniej Deutsche Wollenwaren Manufaktur – jako o wielowarstwowej historii miejsca, rzemiosła i ludzi. Przypomnij dzieciom cztery tematy, nad którymi pracowały w poprzednim ćwiczeniu, i zapowiedz, że teraz połączycie je z konkretnymi etapami z historii fabryki: „Ruch i stukot" to pracujące maszyny tkackie i wielkie hale produkcyjne; „Ciepłe dłonie" to ludzie, którzy tu pracowali i tworzyli wełniane materiały; „Szalone sploty" to połączenie historii niemieckiej i powojennej polskiej, czyli wielokulturowość Zielonej Góry; „Stare i nowe" to dawna fabryka przekształcona we współczesne centrum handlowe Focus Mall.

POWSTANIE FABRYKI I NIEMIECKI ETAP (XIX W. – 1945)

Przed II wojną światową Zielona Góra nosiła nazwę Grünberg. W drugiej połowie XIX wieku powstała tu wielka niemiecka manufaktura tkanin – Deutsche Wollenwaren Manufaktur. Słynęła z nowoczesnych, głośnych maszyn, wielkich hal produkcyjnych oraz charakterystycznej wieży zegarowej. Produkowała wyśmienitej jakości materiały wełniane, które trafiały do wielu miast w Europie.

LUDZIE I RĘCZNA PRACA

Choć fabryka była pełna hałasujących maszyn, jej najważniejszą częścią byli ludzie – prządki, tkacze i projektanci. To ich dłonie pilnowały każdej nitki, naprawiały pęknięte włókna i dbały o to, by wełna była miękka, trwała i ciepła. Bez ludzkiej cierpliwości żadna maszyna nie stworzyłaby idealnego materiału.

Opcjonalnie. Możecie obejrzeć fragment filmu „Zielona Góra – historia polskiej wełny" (YouTube): https://www.youtube.com/watch?v=ciM-ckOkhto

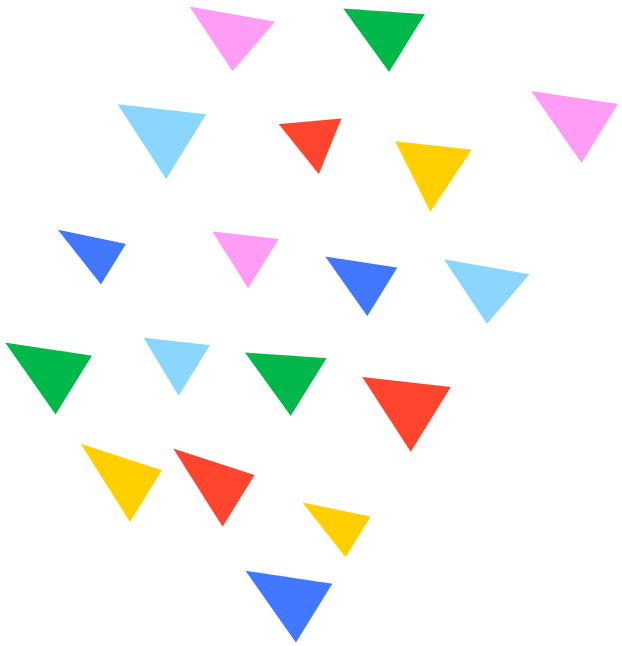
WIELKI SPLOT HISTORII: OD NIEMIECKIEJ FABRYKI DO „POLSKIEJ WEŁNY"

Po II wojnie światowej Zielona Góra znalazła się w granicach Polski. Do miasta przybyli nowi mieszkańcy z różnych stron kraju. Polscy pracownicy uruchomili zastane maszyny i nadali fabryce nową nazwę: Zakłady Przemysłu Wełnianego „Polska Wełna". Historia tego miejsca stała się splotem tradycji niemieckiej i polskiej – dwie różne epoki i kultury połączyły się w jednym miejscu.

STARE I NOWE: FABRYKA DZISIAJ

Z biegiem lat produkcja w fabryce wygasła, ale jej historyczne budynki nie zniknęły. Dawne hale z czerwonej cegły i słynną wieżę zegarową odnowiono i przekształcono w znane w całej Zielonej Górze centrum handlowe Focus Mall. Miejsce, w którym dawniej powstawały kilometry tkanin, dziś służy mieszkańcom do spotkań, zakupów i rozrywki – stare mury zyskały zupełnie nowe życie.

PODSUMOWANIE: Spójrzcie na swoje prace: dlaczego historia Zielonej Góry i fabryki przypomina właśnie asamblaż, a nie zwykły rysunek? Jakie opowieści kryją się pod spodem, w pierwszych warstwach prac i w pierwszej historii fabryki? Dlaczego nowo przybyli po wojnie mieszkańcy wybrali dla fabryki nazwę „Polska Wełna"? Czy znacie inne miejsca, które mają podobną, wielowarstwową historię?

Źródła

https://youtu.be/4mlSfefeLcM?si=_MmShDdA63B0lk6m

https://youtu.be/ciM-ckOkhto?si=-iZHq6u0wdUm17yr

https://lwkz.pl/monument/dawne-zaklady-przemyslu-welnianego-polska-welna/

https://fotopolska.eu/Zielona_Gora/WszystkieZdjecia/b97042,Zaklady_Przemyslu_Welnianego_Polska_Welna.html

Źródła ilustracji

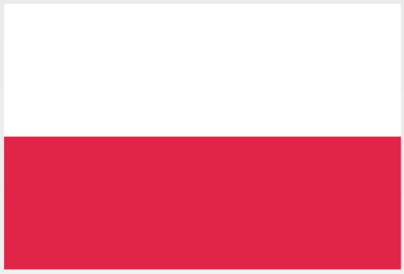
Kartę LOSY przygotowano z wykorzystaniem generatywnych narzędzi sztucznej inteligencji

Autorka: Katarzyna Grabias-Banaszewska

Doktor nauk humanistycznych, adiunkt, kierowniczka Pracowni Edukacji Polonistycznej i Badań nad Kulturą Uniwersytetu Zielonogórskiego. Nauczycielka języka polskiego i plastyki, szkolna doradczyni zawodowa i tutorka. Prowadzi szkolne grupy plastyczne oraz zajęcia rozwijające zainteresowania, realizuje także projekty związane z dziedzictwem kulturowym. Pasjonuje ją sztuka ludowa i rękodzieło, a najbardziej lubi dziergać na drutach.

LOSY

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA

Kompas Młodego Obywatela MODUŁ 2
Nasze tradycje

Kompas kreatywności Małe Ojczyzny

DOFINANSOWANIE 73 884,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ 73 884,00 zł

DATA PODPISANIA UMOWY
2026-07-02